

Jacek RODZEŃ

FILOZOFIA NAUKI XX WIEKU

- Donald Gillies, *Philosophy of Science in the Twentieth Century. Four Central Themes*. Blackwell 1993, ss. 251.

Autor omawianej książki, były uczeń Karla Poppera i Imre Lakatosa, a obecnie profesor King's College uniwersytetu w Cambridge (poza nie-licznym gronem specjalistów) nie jest znany ogółowi czytelników literatury filozoficznej, dlatego pozwolę sobie na bardzo krótkie przedstawienie zasadniczych obszarów jego zainteresowań.

Zainteresowania te głównie dotyczą problemu podstaw matematyki oraz filozoficznych aspektów stosowania teorii prawdopodobieństwa do logicznych analiz procedur naukowych. Stosowanie koncepcji prawdopodobieństwa w analizach metodologicznych stanowiło kontynuację realizacji programu indukcyjnego, zapoczątkowanego przez empirystów logicznych w latach dwudziestych XX wieku. Dotychczasowe prace Gilliesa w znacznej mierze dotyczyły konfrontacji rozmaitych aspektów tak realizowanego programu neopozytywistycznego z tradycją badań z zakresu filozofii nauki, zainspirowaną przez K. Poppera, a związaną głównie z tzw. kwestią falsyfikacji.

Podtytuł pracy Gilliesa brzmi: *Cztery główne tematy*. Tematy te dotyczą czterech zagadnień, które w znacznym stopniu wytyczały rozwój XX-wiecznej filozofii nauki. Są to:

- (1) problem procedur indukcyjnych w metodologii nauk,
- (2) konwencjonalizm Poincaré'go i Duhema oraz problem tzw. tezy Duhema–Quine'a,
- (3) problem zdań obserwacyjnych oraz teoretycznego obciążenia obserwacji,

---

*UWAGA: Tekst został zrekonstruowany przy pomocy środków automatycznych; możliwe są więc pewne błędy, których sygnalizacja jest mile widziana (obi@opoka.org). Tekst elektroniczny posiada odrębną numerację stron.

(4) kwestia demarkacji wiedzy naukowej i metafizyki.

Omawiana praca, co również było zamierzeniem jej autora, zasadniczo nie zakłada jakiegóś uprzedniej wiedzy z filozofii nauki oraz unika posługiwania się wyrażeniami z zakresu logiki formalnej. Wydaje mi się, iż jest to jedna z głównych zalet tego dzieła. Inną, niemniej istotną zaletą książki Gilliesa jest ujęcie każdego z wyżej wymienionych tematów w formie rzetelnej relacji historycznej. Wydaje się, iż dobre zrozumienie kwestii aktualnie badanych w ramach filozofii nauki nie jest w pełni możliwe bez zapoznania się z historią rozważań, które do nich doprowadziły. Swoją refleksję nad tą historią Gillies nie boi się ilustrować trafnymi, chociaż niekiedy nieco przydługimi cytatami z prac źródłowych.

Myślę, że niewątpliwą wartością tej pracy jest także szerokie omówienie doniosłego wpływu na zapoczątkowanie i rozwinięcie wielu kwestii XX-wiecznej filozofii nauki, jaki wywarli czołowi przedstawiciele francuskiego konwencjonalizmu: H. Poincare, a zwłaszcza P. Duhem.

Być może ktoś zarzucić Gilliesowi, iż dając swojej pracy dość prowokujący tytuł: *Filozofia nauki XX wieku* nie czyni prawie żadnych odniesień do tego etapu rozwoju filozoficznej refleksji nad nauką, który został zapoczątkowany w latach sześćdziesiątych pracami Th. Kuhna. Fakt ten można próbować usprawiedliwić zarówno związaniem jej autora z określoną tradycją uprawiania refleksji metodologicznej, jak również pewną względną niemożliwością umieszczenia w jednym tomie „całej” historii filozofii nauki, choćby ograniczonej tylko do tytułowych czterech tematów. Niemniej jednak praca Gilliesa w takiej formie, w jakiej została opublikowana jest z pewnością godna bliższego zainteresowania. Przemawiają za tym zarówno jej charakter introdukcyjny i podręcznikowy, jak również zawsze poszukiwana, historyczna forma ujęcia materiału oraz wysoka, jak na tego typu publikacje prostota stylu i przystępność prezentowanych treści i problematyki.

Jacek Rodzeń